

TOP-5.3.1-16-FE1-2017-00011

**A helyi identitás és kohézió erősítése
Sárbogárdon**

Objektumleírások

Készült: 2019. március

Készítette: Magyar Műemléki Topográfia Nonprofit Kft.

Sárbogárd jellegzetes épületei egykor és ma

Cifra-Bolondvár

A Sárvíz mocsaras völgyéből kiemelkedő jó termőképességű löszhátakon évezredekre visszamenőleg kimutathatók az emberi jelenlét nyomai. Egyik ékes példája a bronzkori eredetű, Bolondvár elnevezésű földvár, melynek nyomai a település északkeleti részén a mai napig fellelhetők. A természetes dombot mély árokkal választották le környezetétől, ez lett a háromszög alakú fellegvár. Ez előtt volt a belső vár, ami előtt pedig a szintén árokkal megerősített külső vár.

ENTZ – SISA 1998 (124.), TAK 2017 (8.)

Szent Miklós római katolikus plébániatemplom

Sárszentmiklóson, az I.-II. világháborús park közvetlen szomszédságában található a Köztársaság útról és a Béke utcáról is megközelíthető, műemléki védettség alatt álló Szent Miklós római katolikus templom. Az 1792-1795 között épült barokk stílusú templom egyhajós, szegmensíves szentélyzáradékú, homlokzati tornyos templom. Főhomlokzatát pilaszterek tagolják három részre, melyek közül a középső, kiemelkedő, lépcsős pilaszterek rizalitként hangsúlyozzák ki a templomtornyot. A másik két harmadban kő emléktáblák találhatóak. A kapu felett egy besüllyesztett fülkében kőszobor került elhelyezésre. A templom előtti téren 1885. felirattal egy „Isten dicsőségére” állított kőszobor áll a templom hosszanti tengelyére szervezve.

ENTZ – SISA 1998 (124.), TAK 2017 (23.)

Nagyboldogasszony római katolikus templom

Sárhatvanra megérkezve, a település szélén, a József Attila utcán magaslik az 1923-ban épült, műemléki és helyi védelem alatt is álló Nagyboldogasszony Római katolikus templom. Az egykori falu temploma 1852-ben leégett, ehelyett építette az 1911-ben Sárhatvanon birtokot szerző Szávozdt Emil az elhunyt fia emlékére. A félköríves szentélyzáródású, centrális terű, homlokzati tornyos templomot Bogdánfy Géza és Gerlóczy Gedeon tervezte 1922-1923 között. Az évek alatt elpusztult üvegablakait Róth Miksa, a falképeket Tábori János, míg a műkő munkálatokat Melocco Péter készítette. Műemlék.

TAK 2017 (24.)

Református templom

A Tompa Mihály utcában fekszik a település református temploma, mely 1738-ban épült fel klasszicista stílusban. Főhomlokzata igényesen kialakított, pilaszterekkel tagolt és timpanonnal lezárt. A templom a mai formáját 1827- 1829 között kapta meg a „T” formára való bővítésével, és a homlokzati torony megépítésével. A bővítés során a főhomlokzatra merőleges tengely sokszögzáradékkal került lezárásra. A bővítéssel a templom a környék meghatározó elemévé vált, kialakításával, struktúrájával méltán kiérdemelte a műemléki védettségi kategóriát.

ENTZ – SISA 1998 (124.), TAK 2017 (19.)

Tompa Mihály Emlékház

(Tompa Mihály utca)

Sárbogárd református templomával szemben, a Tompa Mihály utcában található egykori lakóház is helyi védelem alatt áll. A Tompa Mihály emlékére berendezett emlékház méltán kiemelkedik környezetéből egytraktusú, tornácos kialakításával. Oromzatát két, fakeretes, hatosztatú ablak és a szintén fából készült zöld zsalugáterek uralják, melyek alkalmazása az épület udvarra néző homlokzatán is megfigyelhető. Helyi védett épület.

TAK 2017 (20.)

egykori Somodi-Gött-kúria

(Tompa Mihály utca)

A Tompa Mihály utcán tovább sétálva a hajdani Somody-Gött Kúria birtokának bejáratához juthatunk. Az utcáról csak a néhai porta épület látható, azonban a tömb belsejében ott sejlik a 18. sz. végén épült, észak-déli hossztenegelyű, téglány alaprajzú kúria. Az épületet a 19. sz. első felében klasszicista stílusban átalakították. Jellegetes eleme a bejárat előtti oszlopokkal határolt előtér (porticus), melyet felül háromszögű oromzat zár le. Helyi védett épület.

TAK 2017 (20.)

egykori Mészöly-kúria

(Tompa Mihály utca)

Még mindig a Tompa Mihály utcán maradva, szintén az utca vonalától hátrahúzva

láthatjuk a néhai Mészöly Kúria épületét. A kúriát a 18. század végén emeltette a Mészöly család. Maga az épület az utca vonalával párhuzamos tengelyű, földszintes. Háromosztatú, fakeretes ablakaival, illetve az épület előtti gondozott parkjával kellemes hangulatot áraszt az erre látogatókban.

TAK 2017 (20.)

Rektorisz-villa

(Ady Endre utca)

Székesfehérvár irányából megérkezve a település központjába számos épített érték fedezhető fel. Egyik közülük az Ady Endre utcán található 20. század elején épült egykori Rektorisz-villa, mely napjainkban bölcsődeként működik. Az épület utcai homlokzata szimmetrikus. A két szélén íves párkánnyal lezárt oldalrizalitok, középtengelyében pedig a félmanzárd tetővel fedett poligonális záródású rizalit és a felette levő íves oromfal jelzi az épület szecessziós stílusát. Műemlék.

TAK 2017 (17.)

volt Községháza

(Ady Endre utca – Hősök tere sarka)

Továbbhaladva a település főutcáján, az Ady Endre út – Hősök tere találkozásánál áll a földszintes volt Községháza, ami jelenleg az ÁNTSZ épülete. A korábbi rendeltetését impozáns kialakítása is sugallja. Historizáló stílusban épült az 1900-as években, U alaprajzú, földszintes, kontyolt nyeregtetős sarokházként. Eredeti külsejét napjainkig megtartotta, azonban belső terei a funkcióváltást követően átalakításra kerültek. Műemlék.

ENTZ – SISA 1998 (124.), TAK 2017 (17.)

volt Lakóház

(Ady Endre utca – Posta utca kereszteződés)

Az Ady Endre utca – Posta utca kereszteződésénél egy historizáló stílusú 19. század végén épült sarokházba futhatunk bele. A sarok lemetszett, amit pilaszterek által tartott attikafal és törtívű oromfal hangsúlyoz. Az Ady Endre út menti homlokzaton timpanonos és szegmentíves szemöldökű nyílások váltakoznak, míg a Posta utcában ennél egyszerűbb, vízszintes szemöldökpárkányok kerültek kialakításra. Napjainkban különböző üzleteknek ad helyet. Műemlék.

TAK 2017 (18.)

egykori Zsinagóga

(Bercsényi utca)

Az Ady Endre utcáról nyíló Bercsényi utcán magaslik az 1879-ben átadott egykori kétszintes imaház. Közel 60 évig egy 500 fős hitközségnek adott helyet, azonban a II. világháborúban eredeti funkcióját elveszítette. Egykoron az épület emeletén dupla, a fölszintén pedig egyszerű boltíves ablakokkal voltak. Sajnos mára ezek mindegyikét befalzták, viszont a hangsúlyos, timpanonos bejárat továbbra is uralja az épület rövidebb homlokzatát. Műemlék.

ENTZ – SISA 1998 (124.), TAK 2017 (18.)

egykori Huszár-kúria

(Ady Endre utca – József Attila utca sarka)

Az Ady Endre utca – József Attila utca sarkán levő Petőfi Sándor Gimnázium és Szakközépiskola területén is találhatunk építészeti értéket, ha jól figyelünk. Az iskola egyik hosszanti épülete a Huszár-kúria egykori épülete, melynek egytraktusú kialakítása a régi időket idézi. Helyi védett épület.

TAK 2017 (19.)

Tájház

(Tury Miklós utca)

A Tompa Mihály utcáról a Tury Miklós útra fordulva fakerítés mögött található Sárbogárd tájháza, mely a település helytörténetét és a paraszti kultúra jellegzetességeit mutatja be. A nádfedeles, egytraktusos épület faormzattal és szintén fából készült, hatosztatú ablakokkal díszített. A tájház az Ifjúsági Park szomszédságában rejtőzik, a Tury Miklós utca páros oldalának egyfajta lezárásaként. Helyi védett épület.

TAK 2017 (21.)

Fafaragó ház

(Köztársaság út)

Sárbogárd központi részéről Sárszentmiklós felé haladva, a Köztársaság út bal oldalán bújik meg a helyi védelem alatt álló, az oromzatba faragott évszám alapján 1926-ban épített Fafaragó ház. A népies stílusú, egytraktusú, tornácos, földszintes parasztház az utca vonalától hátrább húzva, attól – egy fafaragó házhoz méltóan – fakerítéssel leválasztva áll. Az épület oromzata szintén fa, ahogyan a hatosztatú ablakok kerete is. A parasztház udvarán fából készült, díszes emléktábla található 1991 felirattal. Helyi védett épület.

TAK 2017 (21.)

Pusztageresi általános iskola

Sárhatvantól délnyugatra, Pusztageresen is találkozhatunk értékes épülettel. Ilyen a Köztársaság téren fekvő egykori pusztageresi iskola. Az iskola megszűnése ellenére sem az épület, sem pedig a kertje nem vált elhanyagolttá. Az épületen kisebb vakolathibák láthatóak, azonban ezek nem csökkentik az építészeti kialakításának a szépségét. Bejárata tornácos, amit boltíves oszlopsor szegélyez. A boltívek mellett szintén íves kialakítású ablakok tagolják a homlokzatot. Helyi védett épület.

TAK 2017 (25.)

volt Zichy-kastély

Nagyhörccsökpusztán található az egykori Zichy-Pálffy kastély épülete, mely a magyarországi romantika egyik legjelentősebb alkotása. A kastély Zichy Ferenc megbízásából Ybl Miklós tervezte 1852-ben. Az emeletes főépülethez változatos tömegű hátsó szárnyak csatlakoztak. A kastély maga tágas, logikus elrendezésével, oszlopos termeivel páratlan volt a maga nemében. Az egykori kastélyt Zichy Ferenc feleségének, Kornis Annának a tiszteletére Anna-várként is emlegetik. Napjainkra a kastély nagy része elpusztult, a megmaradó épület 1997 óta üresen áll, azonban előkelő külsejét a mai napig őrzi.

I. és II. világháborús emlékmű és park

Sárszentmiklós településrészen a Köztársaság út és a Gesztenye sor sarkán található a település egyik közparkja. Itt található esztétikusan beültetett és jól karbantartott környezetben a település I.-II. világháborús emlékműve. A kő emléktáblák egy kisebb emelvényen találhatóak, így megközelítésük csak a kiépített lépcsőn lehetséges. Helyi védett alkotás.

TAK 2017 (22.)

Felhasznált irodalom

ENTZ-SISA 1998 Entz Géza – Sisa József (szerk.): Fejér megye művészeti emlékei. Budapest – Székesfehérvár, 1998, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet – Szent István Király Múzeum.

TAK 2017 Településképi arculati kézikönyv, 2017.